

2,5 km - 50 minuten
Huis ter Heide

Natuurmonumenten

Wandelroute langs een explosief verleden, bij Kaatsheuvel

Wandel mee langs een vijftal objecten die herinneren aan het explosieve verleden van het bosgebiedje de M.A.St. Deze voormalige Munitions Ausgabe Stelle van de Duitsers werd op 5 september 1944 opgeblazen. Met een smartphone kun je langs de route via QR-codes meer lezen over de bomkraters, de loopgraaf en andere nog zichtbare elementen. Kijk ook op deketsheuvel.nl voor meer informatie.

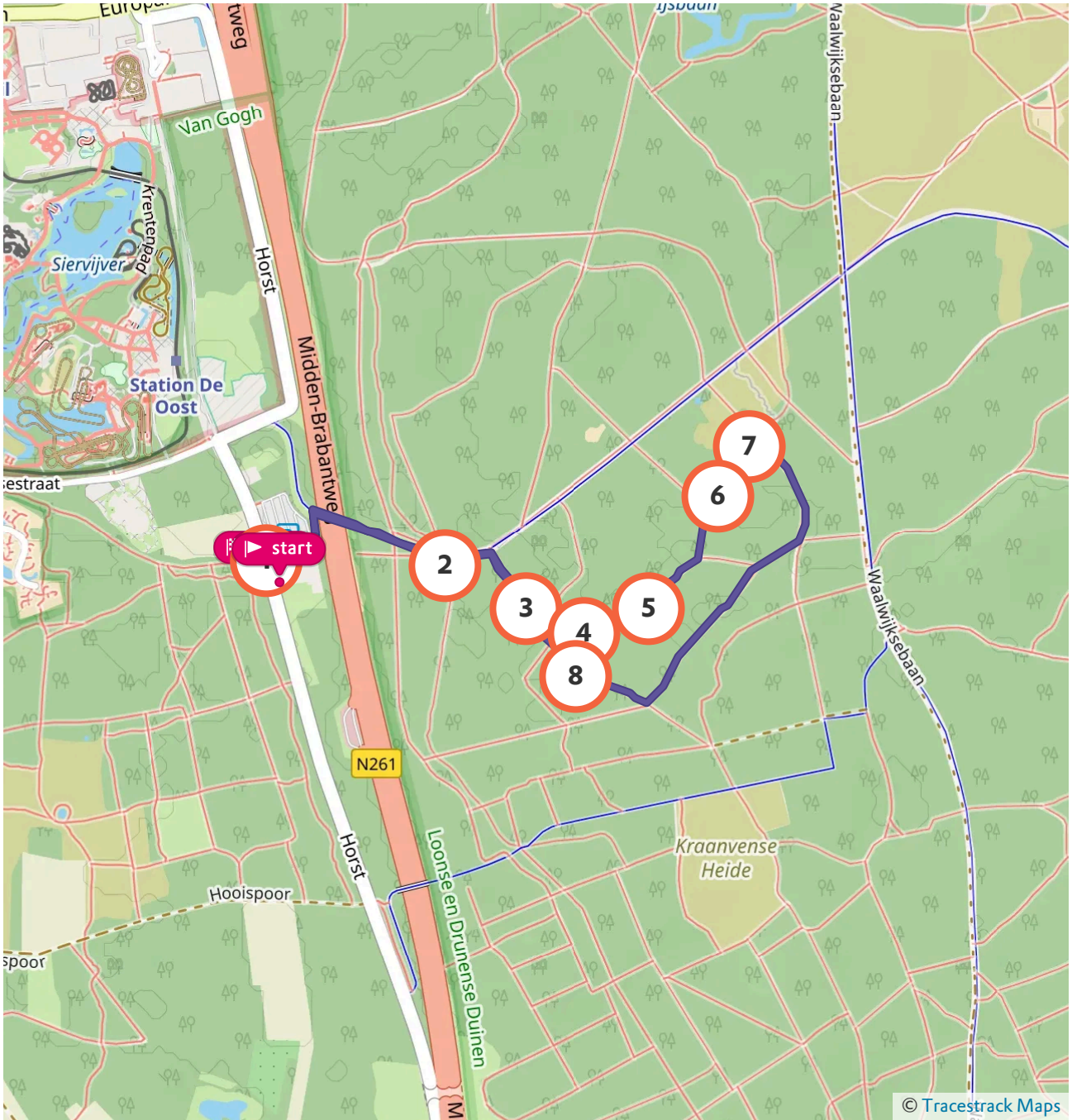
Volg de witte pijltjes tijdens je route, scan de bordjes met info onderweg.

Waar kun je starten

Parkeerplaats Horst

Horst, Kaatsheuvel
(NB)

1 Start van de route

Vandaag reis je terug in de tijd, naar het einde van de Tweede Wereldoorlog. Loop via het Hertogenpad, links van het voormalig café, naar de voetgangersbrug over de N261. Aan de andere kant vind je een herdenkingsmonument in de vorm van een granaat.

Deze route is een initiatief van de lokale heemkundekring De Ketsheuvel in samenwerking met Natuurmonumenten. Op de website deketsheuvel.nl vind je meer historische informatie over de omgeving.

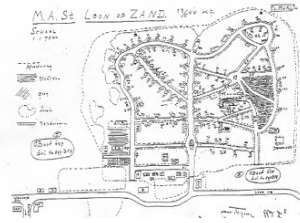

2 Vredesmonument

Hier start de gemarkeerde wandeling. Op het herdenkingsmonument na is er weinig dat aan het 'explosieve' verleden herinnert van dit gedeelte van de Loonse en Drunense Duinen. Tenzij je weet waar je moet kijken! En dat zullen we je tijdens dit ommetje laten zien.

Deze route heet officieel de M.A.St.-wandeling. M.A.St. is een afkorting voor 'Munitions Ausgabe Stelle'. Met andere woorden, ten tijde van de Tweede Wereldoorlog lag hier een munitiedepot van de Duitsers. Het depot was ca. 80 ha. groot en er omheen lag een verboden zone van 275 ha.

3 Parkeerhavens of...?

Lang werd gedacht dat dit parkeerhavens voor vrachtwagens waren. Inmiddels is duidelijk dat op deze locaties munitiebunkers stonden. In de oorlog werden op tal van plekken in bossen munitiebunkers gebouwd. Dit gebeurde vooral in dichte bossen, zodat vijandelijke vliegtuigen de locaties niet konden zien en de munitie dus veilig lag. In deze bunkers hadden de Duitsers tijdens de Tweede Wereldoorlog munitie opgeslagen. De gemetselde bunkers waren 5 x 6 meter groot. De zandwallen tegen de muren waren bedoeld om bij een explosie een kettingreactie met naastgelegen bunkers te voorkomen. Restanten van deze zandwallen zijn nu nog op veel plaatsen in het bos zichtbaar.

Ga na dit punt linksaf, naar de bomkraters.

4 Bomkraters

Ook langs dit pad lag een aantal van deze munitiebunkers. Toen de Duitsers de oorlog dreigden te verliezen, wilden zij niet dat hun munitie in handen van de geallieerden zou vallen. Daarom bliezen ze zelf op 5 september 1944 (Dolle Dinsdag) hun eigen munitiebunkers op. De diepe kraters pal langs de paden zijn daar het gevolg van zijn.

5 Dood hout doet leven

Tijdens deze route speelt het oorlogsverleden van deze plek in de Loonse en Drunense Duinen de hoofdrol. Maar de natuur speelt hier uiteraard ook een belangrijke rol. Als je om je heen kijkt, zie je op diverse plekken dood hout liggen. Natuurmonumenten laat dit bewust liggen. Dood hout is namelijk een ideale nestel- en leefplek voor kevers, spinnen, mossen, spechten en paddenstoelen.

Berkenzwam

Kijk eens om je heen of je berkenbomen ziet staan met berkenzwammen aan de stam. De sporen van deze zwam zitten aan de onderkant en de berkenzwam groeit zo dat deze sporen met de wind kunnen meewaaien en de zwam zich zo kan verspreiden. Wist je trouwens dat berkenzwam vroeger gebruikt werd om scheermesjes te slijpen?

6 Mitrailleurstent

Aan de rand van het munitiecomplex maakten de Duitsers mitrailleurstenten om het kamp te bewaken. Zo'n tent bestond uit twee grote gaten. Het ene gat was een onderkomen dat aan de bovenkant werd afgeschermd met balken. Het andere gat was voor de mitrailleur bedoeld. Tussen de gaten zat een loopgraaf.

Frappant detail is dat veel begrippen die bij defensie worden gebruikt, uit de natuur komen. Zoals het 'tent' hierboven beschreven, maar een nog duidelijker voorbeeld: het leger zelf. Dit woord komt van (hazen)leger, ofwel de ligplaats van dieren. En wat te denken van het amfibievoertuig, dat zowel op land als in het water kan 'leven'.

7 Latrines en loopgraaf

Ook in oorlogstijd ontkwam niemand aan de dagelijkse gang van zaken, zoals een bezoek aan het toilet. In dit geval een gemetselde latrine met daarboven waarschijnlijk een houten hokje. In dit gebied zijn op twee plekken oude latrines gevonden, na jaren volgelopen met water.

Ook is nog een deel van een oude loopgraaf zichtbaar die destijds zo'n anderhalve meter diep was.

8 Ratatatata

Het blijft boeiend en vooral ontzettend belangrijk om het oorlogsverleden niet te vergeten, maar toch zijn we blij dat het al lang achter ons ligt. Het enige geluid dat je nog zou kunnen doen denken aan de munitie die hier lag, is het als een mitrailleur, snel roffelende geluid van de grote bonte specht op een boomstam.

Als wij met ons hoofd zo hard zouden kloppen op een boom, zouden we direct bewusteloos raken. Spechten hebben een soort schokdempers in hun kop en merken er dus niets van. In één roffel, die meestal iets langer dan een seconde duurt, hamert de grote bonte specht wel 20 tot 30 keer op een boom! Dit roffelen doet hij in het broedseizoen. In het M.A.St-gebied kun je nog meer vogels horen. Spits je oren en dan hoor je misschien wel een goudhaantje of een boomklever.

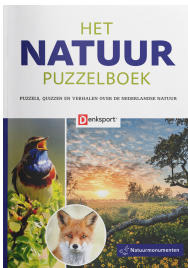
Vanaf hier wandel je terug naar het monument, waar de route eindigt. We hopen dat je het een boeiende wandeling vond!

Word nu ook lid

Sluit je net als 968.000 anderen aan bij Natuurmonumenten. Je beschermt niet alleen de natuur in Nederland, maar je ontvangt ook een welkomstpakket en alle ledenvoordelen.

nm.nl/de-natuur-in/word-lid

Nieuw: Het Natuur Puzzelboek

Het Natuur Puzzelboek: een boek van 160 pagina's vol puzzels, verhalen en weetjes over de natuur in Nederland. Leuk om zelf mee aan de slag te gaan of om cadeau te geven. Je bestelt 'm op

nm.nl/puzzelboek